

Plv. hoge commissaris te Djakarta (Van Ittersum) aan minister van Buitenlandse Zaken (Beyen) en minister zonder portefeuille (Luns), 9 dec. 1954

De bij Uw 466 opgedragen demarche kon ik na verschillende uitstellen zijdens Sunario eerst heden uitvoeren. Ik zal trachten hieronder een resumé van ons gesprek, dat bijna een uur duurde, te geven, maar wil dit laten voorafgaan door de vermelding van twee concrete resultaten daarvan, te weten:

1. De Indonesische Regering garandeert, zover ook maar enigszins in haar vermogen ligt, de veiligheid van Nederlanders (buitenlanders) en van Nederlandse (buitenlandse) belangen hier te lande. Sunario zeide letterlijk: 'De door U gevraagde garantie wil ik U gaarne geven'.
2. Ten aanzien van de zaken tegen de gearresteerde Nederlanders zeide Sunario: 'Indien er werkelijk onrecht geschiedt, zal ik doen wat ik kan om daaraan een eind te maken.' Dit naar aanleiding van een door mij overhandigd, zakelijke aide-mémoire, waarin een overzicht gegeven werd van de stand van zaken na een jaar voorarrest. Ik sein U de inhoud van dit stuk separaat.

Ik begon met mijn waardering uit te spreken voor de effectieve veiligheidsmaatregelen die tijdens de demonstratie Zondag jl. ten opzichte van het HC waren genomen, waarvoor te meer reden bestond, omdat de Nederlandse Regering mij had opgedragen haar bezorgdheid over de Indonesische reacties, zowel te New York als hier te lande ten aanzien van de veiligheid van Nederlanders en Nederlandse belangen alhier tot uiting te brengen en de Indonesische Regering te vragen een matigende invloed uit te oefenen en garanties voor deze veiligheid te geven.

Sunario antwoordde hierop, dat hij een uiteenzetting wenste te geven over zijn en Hanifah's uitlatingen. Het was niet waar, dat zij dreigementen hadden geuit, zij hadden slechts een vrees willen doen blijken, vrees voor de mogelijkheid om de gematigde politiek van de Indonesische Regering, die voor onderhandelen geporteerd blijft, door te voeren tegenover de drang van alle zijden om Irian, hoe dan ook, in bezit te nemen. De woorden van Sunario en Hanifah waren bewust verkeerd geïnterpreteerd. Gij Nederlanders, aldus Sunario, hebt ons nimmer begrepen en willen begrijpen. Gij hebt altijd afwijzend gestaan tegenover onze nationale verlangens, altijd ons met een kluitje in het riet gestuurd en de politiek van op de lange baan schuiven gevolgd. In 1952 stond het al voor ons Indonesiërs vast, dat gij over Irian niet bereid waart te praten. Wij kunnen niet blijven wachten tot er in Nederland eens een andere wind gaat waaien. Wij moeten handelen want het volk duldt geen uitstel meer. Wanneer de Nederlandse Regering ons dus verwijt, dat wij met geweld bedreigd hebben dan verwerp ik dat, maar, geheel los van mijn en Hanifah's woorden, ben ik bereid te verklaren, dat de Indonesische Regering de persoonlijke veiligheid van buitenlanders hier te lande zo goed mogelijk zal behartigen. Later in het gesprek gaf Sunario toen nogmaals deze garantie in de woorden, die ik in de aanvang van dit telegram aanhaalde. Sunario zeide daarbij, dat hij deze verzekering ook gegeven had aan vertegenwoordigers van andere landen, die een soortgelijke demarche hadden ondernomen.

Maar, zo ging Sunario voort, de Indonesische Regering wil ook harerzijds uiting geven aan haar ernstige bezorgdheid en wel voor de woorden, die Minister Staf in de Kamer heeft gesproken. Wij zien hierin een duidelijke tegen ons gerichte bedreiging met agressie. Psychologisch heeft dit op het Indonesische volk grote indruk gemaakt. Niet gij, Nederlanders, zijt bedreigd, maar wij! Deze bedreiging wordt gevoeld door het gehele volk, ook de oppositie staat in deze op een lijn met de Regering en iedere poging om de oppositie in het zadel te helpen, is in dit opzicht nutteloos.

De publieke opinie in Nederland is vergiftigd tegen Indonesië, men wil met ons niet meer praten, maar waarom niet? Ieder politiek geschil kan toch door praten worden opgelost, kijk maar naar Engeland, dat tegen al mijn verwachtingen in, met Egypte tot overeenstemming is gekomen over het Suezkanaal.

Tot zover het requisitoir van Sunario. Ik heb hem rustig laten uitspreken, mij ondertussen afvragende, of de Minister hier een diplomatieke comédie aan het opvoeren was, danwel of hij werkelijk overtuigd was van de juistheid van zijn betoog. Met alle voorbehoud, dat ik mij bewust ben deze categorie bij blind sentiment levende en tegelijk sluwe nationalist onvoldoende te kennen, geloof ik dat hij op zijn manier eerlijk en openhartig sprak en ik heb mijn wederwoord dan ook daarop afgestemd. Ik heb dus mijn voldoening over de door hem gegeven garantie uitgesproken, uiting gegeven aan droefenis over de hand over hand verslechterende verhoudingen, maar tegelijk zeer duidelijk gezegd, dat zijn visie op onze schuld daaraan in geen enkel opzicht door mij gedeeld werd. Betreffende zijn aanval op de Nederlanders tijdens de koloniale periode zeide ik slechts, dat met het verstrijken der jaren de Indonesiërs zich een objectiever visie op hetgeen wij hier gedaan hebben zouden verwerven dan thans mogelijk is. In een samenleven van groepen van zo verschillende aard, karakter en nationaliteit worden natuurlijk fouten gemaakt, maar men moest toch niet altijd de grieven alleen maar breed uitmeten. Over de Nieuw-Guinea-onderhandelingen in het verleden stelde ik, dat Nederland binnen de grenzen van het mogelijke getracht heeft aan artikel 2 van het Charter te voldoen. Indonesië heeft echter steeds de souvereiniteit de jure en de facto als absolute eis gesteld en bij monde van Sukarno zelf verklaard, dat onderhandelingen verder nutteloos waren. Wat kan dan op dit ogenblik nog de gesprekstof voor een nieuwe conferentie zijn, waar zit nog ruimte voor onderhandelingen? Naar aanleiding van Sunario's aanval op Staf zeide ik, dat deze toch duidelijk alleen gesproken had van een afweer tegen agressie van Indonesische zijde. Van Indonesische agressieve pogingen heeft Nederland afdoende bewijzen in handen. Heeft de Indonesische Regering daarnaar ooit een onderzoek ingesteld, zoals in onze nota's herhaaldelijk is gevraagd? Men kan van Indonesische zijde deze ernstige beschuldiging toch maar niet doodzwijgen en dan ondertussen ons van agressie gaan beschuldigen.

Op Sunario's duidelijke poging om ons inmenging in de interne politiek door steun aan de oppositie in de schoenen te schuiven heb ik zeer fel gereageerd, zeggende dat dit volstrekt onwaar was en dat het te betreuren is dat dergelijke dingen in Parlement en couranten zonder schijn of schaduw van bewijs kunnen worden gezegd. De Minister reageerde hierop door te zeggen, dat het hem genoeg deed dit te horen en dit zijn taak zou vergemakkelijken. Hij had trouwens niet zo zeer daadwerkelijke steun bedoeld, maar wel dat men in Nederland hoopte, dat de oppositie de Regering zou doen vallen. Ik verwees toen naar de Palembangse rede van de President en de daarop gevolgde commentaren van de Regeringspers, die in dit opzicht geen twijfel overlieten aan de rol, die men Nederland in deze toedacht.

Over de 'vergiftigde publieke opinie' zei ik tenslotte, dat ook hier de Minister het optreden van officiële Indonesische persoonlijkheden en van de Indonesische pers toch maar niet zonder meer kon elimineren. Nu reeds jarenlang immers staat Nederland aan de grofste aanvallen bloot. Een reactie van Nederlandse zijde in de vorm van feller wordende persartikelen werd daardoor onvermijdelijk.

In dit verband bracht ik nog ter sprake de arrestantenkwestie, die in Nederland, maar ook onder weldenkende Indonesiërs grote verontwaardiging heeft gewekt. Ik produceerde toen het aide-mémoire waarop de Minister reageerde als hierboven sub 2 gesteld.

Het hierboven weergegeven gesprek was zonder twijfel hartig, maar toch heeft het bij mij geen onaangename nasmaak nagelaten. Persoonlijk onaangenaam was het geen ogenblik en de Minister zeide tweemaal, dat het hem zo aangenaam was deze dingen eens te kunnen uitspreken, en dat dit meer moest gebeuren. Dat hij dit meende bleek wel uit het volgende: na een half uur wilde hij zich excuseren, zeggende dat hij een volgende afspraak had. Op dat ogenblik kwam zijn secretaris met een briefje binnen. Sunario zeide daarop: 'Mijn volgende afspraak is een uur verzet. Doet U mij het genoeg en blijf nog even praten!'.